ואע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה. וכבר נרכו ברכת המזון ויש הפסק בין יין למוגמר:

ורב ששת אמר אינו פוטר ורב נחמן אמר פוטר וכל תלמידי דרב ובו'. ונראה דהלכה כתלמידי דרב דרב ששת קאי כותייהו דבא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אחר המזון מחד המזון מברך לכולם [א]והוא אומר על המוגמר ואע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה: **גמ'** אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כום וכום אתמר נמי אמר רבה בר מרי א"ר יהושע בן לוי לא שנו [ב]אלא בשבתות וימים טובים ובשעה שאדם יוצא מבית המרחץ ובשעת הקזת דם הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה מברך על כל כום וכום רבה בר מרי איקלע לבי רבא בחול חזייה דבריך לפני המזון והדר בריך לאחר המזון א"ל [ג]יישר וכן אמר ריב"ל רב יצחק בר יוסף איקלע לבי אביי בי"ט חזייה דבריך אכל בסא וכסא א"ל לא סבר לה מר להא דריב"ל א"ל נמלך אנא איבעיא להו בא להם יין בתוך המזון מהו שיפטור את היין שלאחר המזון אם תימצי לומר ברך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון משום דזה לשתות וזה לשתות אבל הכא [ג]דזה לשתות וזה לשרות לא או דילמא לא שנא רב אמר פוטר ורב כהנא אמר [ד]אינו פוטר רב נחמן אמר פוטר ורב ששת אמר אינו פוטר רב הונא ורב יהודה וכל תלמידי דרב אמרי אינו פוטר איתיביה רבא לרב נחמן בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולם א"ל הכי קאמר אם לא בא להם יין בתוך המזון אלא לאחר המזון אחד מברך לכולם: ברך [ה]על הפת פטר את הפרפרת על הפרפרת לא פטר את הפת ב"ש אומרים אף לא מעשה קדרה: איבעיא להו ב"ש ארישא פליגי או דילמא אסיפא פליגי דקאמר תנא קמא ברך על הפת פטר את הפרפרת וכ"ש מעשה קדרה ואתי ב"ש למימר לא מיבעיא פרפרת דלא פטרה להו פת אלא אפילו מעשה קדרה נמי לא פטרה או דילמא אסיפא פליגי דקתני ברך על הפרפרת לא פטר את הפת [ו]פת הוא דלא פטר אבל מעשה קדרה פטר ואתו ב"ש למימר ואפי' מעשה קדרה נמי לא פטר תיקו: [ז]היו יושבין כל אחד ואחד כו': הסבו אין לא הסבו לא ורמינהו [ח]עשרה שהיו הולכים בדרך אע"פ שכולם אוכלים מככר אחד כל אחד ואחד מברך לעצמו ישבו לאכול אע"פ שכל אחד ואחד אוכל מכברו אחד מברך לכולם קתני ישבו אע"פ שלא הסבו אמר רב נחמן בר יצחק [ט]כגון דאמרי ניזיל וניכול לחמא בדוך פלן כי נח נפשיה דרב אזלו תלמידיו בתריה כי הדרי אמרי ניזיל וניכול לחמא אנהר דנק בתר דכרכי יתבי וקא מיבעיא להו הסבו דוקא תנן אבל ישבו לא או דילמא כיון דאמרי ניזיל וניכול ריפתא בדוכתא פלניתא כי הסבו דמי לא הוה בידייהו קם רב אדא בר אהבה אהדר

נא להם יין בתוך המזון כו'. בגמ' (ד' מג.) מפרש טעמא: **והוא אומר על המוגמר.** אומו שברך על היין הוא מברך על המוגמר. שהיו רגילים להביא לפניהם אחר אכילה אבקת רוכלין על האש במתחת לריח טוב ומברכים עליו בורא עצי בשמים: **לאחר סעודה.** לאחר בהמ"ז שאינו מלרכי סעודה אפי' הכי מי שברך על היין שהתחיל בברכות אחרונות גומרן: **גמ' נא שנו.** דיין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון: **אלא בשבתות כו'.** דדעתו ליישב אחר המזון ולשתות וכי ברין ברישא אדעתא דהכי ברין: **על כל כום וכום.** דהוה כמלך ומתחיל בשתיה בכל חד וחד: **ייאר.** יפה עשית: **וכן אמר ריב"ל.** לעשות: **לא סבר לה מר כו'.** דבי"ט לאו מלך הוא: **נמלך אנא.** איני רגיל לקבוע סעודה על היין: **נא להם יין בתוך המזון.** וקודם המזון לא בא להם: **אם תימצי לומר.** להביא ראיה ממשמעתא דקתני דיין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון אינה ראיה דהתם זה לשתות וזה לשתות. אבל שבתוך המזון לשרות אלילה שבמעיו הוא בא ולא היו רגילין לשתות בתוך הסעודה אלא מעט לשרות: **לאחר המזון אחד מברך לכולן.** קס"ד דה"ק דכשיביאו יין שני אחר המזון אחד מברך לכולן והא תנא ליה דכל אחד ואחד יברך על שבתוך המזון לעצמו וקא מלרין תו ברכה על שלאחר המזון: **פטר את הפרפרת.** אע"פ שאין צורך סעודה למלוי הכרס אלא למגמר אלילה: **וכל שכן מעשה קדרה.** שהוא לאכול לזון ממש: **בדוך פלן.** במקום פלוני. דקבעו להם מתחלה מקום בדבור ועלה והזמנה הוי קביעות אבל יצאו מאליהן במקום אחד ימד אינה קביעות: **אזלו תלמידיו בתריה.** דקבריהו בעיר אחרת: **נהר דנק.** כך שמו [ט]: **ריפתא בדוכתא.** דקתני היו יושבים בלא הזמנת מקום הוא דלא הוי קביעות אבל אנו שהזמינוהו לכך הוי קביעות ואחד מברך לכולן: אהדר

נא להם יין בתוך המזון כו'. בגמ' (ד' מג.) מפרש טעמא: **והוא אומר על המוגמר.** אומו שברך על היין הוא מברך על המוגמר. שהיו רגילים להביא לפניהם אחר אכילה אבקת רוכלין על האש במתחת לריח טוב ומברכים עליו בורא עצי בשמים: **לאחר סעודה.** לאחר בהמ"ז שאינו מלרכי סעודה אפי' הכי מי שברך על היין שהתחיל בברכות אחרונות גומרן: **גמ' נא שנו.** דיין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון: **אלא בשבתות כו'.** דדעתו ליישב אחר המזון ולשתות וכי ברין ברישא אדעתא דהכי ברין: **על כל כום וכום.** דהוה כמלך ומתחיל בשתיה בכל חד וחד: **ייאר.** יפה עשית: **וכן אמר ריב"ל.** לעשות: **לא סבר לה מר כו'.** דבי"ט לאו מלך הוא: **נמלך אנא.** איני רגיל לקבוע סעודה על היין: **נא להם יין בתוך המזון.** וקודם המזון לא בא להם: **אם תימצי לומר.** להביא ראיה ממשמעתא דקתני דיין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון אינה ראיה דהתם זה לשתות וזה לשתות. אבל שבתוך המזון לשרות אלילה שבמעיו הוא בא ולא היו רגילין לשתות בתוך הסעודה אלא מעט לשרות: **לאחר המזון אחד מברך לכולן.** קס"ד דה"ק דכשיביאו יין שני אחר המזון אחד מברך לכולן והא תנא ליה דכל אחד ואחד יברך על שבתוך המזון לעצמו וקא מלרין תו ברכה על שלאחר המזון: **פטר את הפרפרת.** אע"פ שאין צורך סעודה למלוי הכרס אלא למגמר אלילה: **וכל שכן מעשה קדרה.** שהוא לאכול לזון ממש: **בדוך פלן.** במקום פלוני. דקבעו להם מתחלה מקום בדבור ועלה והזמנה הוי קביעות אבל יצאו מאליהן במקום אחד ימד אינה קביעות: **אזלו תלמידיו בתריה.** דקבריהו בעיר אחרת: **נהר דנק.** כך שמו [ט]: **ריפתא בדוכתא.** דקתני היו יושבים בלא הזמנת מקום הוא דלא הוי קביעות אבל אנו שהזמינוהו לכך הוי קביעות ואחד מברך לכולן: אהדר

עין משפט נר מצוה

קיז א מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' יג. סמג עשין מז טור ומ"ש מ' קנד:
קיח ב מיי' פ"ל מ' ד"ל סש הל' יב סמג ועוד סש:
קיט ג טוש"ע סש ס"ל:
קכ ד מיי' וסמג וטור סש:
קכא ה ו מיי' סש הל' ו סמג סש טוש"ע מ"ש סימן קעו:
קכב ז ח מיי' פ"ל סש הל' יג סמג סש טוש"ע מ"ש סי' קסז סעיף יא:

רבינו חננאל

אחד, כל אחד ואחד מברך לעצמו, ישבו אע"פ שכל אחד אוכל מכברו, אחד מברך לכולן. דיקא מיהא מתניתא טעמא דאוכלין כשהן מהלכין אבל אם ישבו אפי' בעסק אחר ונזדמנו להם ואכלו אחד מברך לכולן, ואע"ג דלא היתה הסיבתם מתחילה לאכילה, דהא ישבו סתם קתני. ומשנינן כגון דאמרי ניזיל וניכול נחמא בדוכתא פלונית דכמא דקבעו הסיבה לאכילה דמי. ואסיקנא דאשנוניה כדשני ההוא סבא כד נח נפשיה [דרב], כיון דאמרי ניכול לחמא בדוכתא פלונית הויא קביעותא וכי הסיבו דאמי ואחד מברך לכולן. ויש מי שאומר הא דתנן היו יושבים, כגון שכל אחד יושב לעצמו והסבו ישבו סביבות [הפת] וכך סוגיא דשמעתא. (**בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו.** ובמחזור ויטרי יש עכשיו שאנו אומרים סברי מורי אחד מברך לכולם. אמנם **רבינו חננאל** פ' שאין לחלק, שאינו פוטר בשום עניין, מדקאמר הספר הביאו לו יין בתוך הסעודה כל אחד מברך לעצמו ולא מחלק, אם כן ראוי לומר בכל עניין אינו פוטר את האחרים לפי שאין בית הבליעה פנוי).

רב נסים גאון

והוא אומר על המוגמ'. גרסי' בגמ' דבני מערבא (הלכה ז) מה בין מוגמר ובין יין מוגמר כולן מריחין יין אחד הוא שהוא טועם פשיטא של זו הבעיא דמוגמר אע"ג דמילתא ידועה היא שאין מביאין אותו אלא לאחר הסעוד' אחד מברך לכולן ולפיכך שאל השואל מפני מה היין הבא בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו והמוגמר אחד מברך לכולן יין אחד טועם ומברך כל אחד לעצמו:

מסורת הש"ס

א) [שבת נג. סנ: עירובין לנ: סנהדרין נג: ב"מ נא. סנהד' ק. שבועות מז. מה: תולין ח: עה: עז:], ב) [תוספתא פ"ס הל"ל ע"ש], ג) [נר' לתמה ה"ל נרש"י בעוקתא הגמ'], ד) [נ"ל תוס' עירובין לנ. ד"ה ר"ש], ה) [כתובות מט:], ו) [וע' תוס' שבת לט: ד"ה אלא],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נהר וכו' שמו הס"ל ותמ"ל מ"ה א"ד כיון דאמרו ניזיל וניכול בדוכתא פלן ריפת דוקא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הסבו אין וכו'. תימה אמאי מקשה. עי' רשב"ם בתירוצו שבת דף נ"ט ע"ב ד"ה הא ים עליה מוקס:

מוסף תוספות

א. שחזר בו. תוס' הרא"ש. ב. כיון דבקביעות שתיה תליא מילתא. מגוק"ר. ג. אע"ג שלמצוה קאתי. רשב"ם. ד. [ד]מ"מ כיון דקודם אכילה הוא כבא לשתות דמי ופטר ליה ליין שבתוך המזון. שם. ה. [ד]בימי החול לא היו רגילין בזה ואין לנו לומר אדעתא דהכי ביקר. מגוק"ר. ו. [ד]אינו בדין שיהא הברוע פוטר את החשוב. שם. ז. [ד]החשובה פוטרת את שאינה חשובה, וכעין פת שפוטרת את הפרפרת. עו"ש הרשב"ם א"ל סי' תפו. ח. [אבל] באותו מקום פשיטא דיצא ידי יין ביין קדוש. רשב"ם. ט. ודעתו לאכול ולשתות ולפטור בזאת הברכה. כ"כ יומה. י. דיש הבדלה שלא במקום סעודה. שם. יא. [דהא] ר' יוחנן אית ליה יש קדוש שלא במקום סעודה ואפ"ה קאמר שא"צ לברך על היין, שיצא ביין של קדוש. תוס' הרא"ש. יב. ואחר שהתחילו לאכול והם בתוך המזון הביאו להם יין. מגוק"י. יג. ומתוך כך אכלו, ולפיכך לא הויא קביעות לחבורה. רשב"ם. יד. הויא קביעות לחבורה. שם. טו. הילכך פריך שפיר מסיפא דמשמע דוקא הסבו אבל בענין אחר לא. תוס' הרא"ש. דא"כ ה"ל למתני הסבו או שישבו לאכול אחד מברך לכולן. רשב"ם. טז. [אמאי] בברכת המוצי' קמי דכריכו לא קא מיבעיא להו. פסקי רי"ד.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אהדר קרעיה לאחוריה. קרע שקרע בהספד רבו החזיר המלוק לאחוריו ומה שלאחור לפנים כדי לקרוע קרע אחר להראות אבל עכשיו כיוס המיתה על שהיו ליריס להוראה ואין יודעים להורות: **רמי להו רו'.** כדרמינן לעיל וע"כ מנעי ליה לאוקומי בריית בהכי

אהדר קרעיה לאחוריה וקרע קריעה אחרינא אמר נח נפשיה דרב וברכת מזונא לא גמרינן עד דאתא ההוא סבא רמא להו מתניתין אברייתא ושני להו כיון דאמרי ניזיל וניכול לחמא בדוך פלן בהסבו דמי: הסבו אחד מברך: אמר רב לא שנו אלא פת דבעי הסבה אבל יין לא בעי הסבה ור' יוחנן אמר [א]אפילו יין נמי בעי הסבה איכא דאמרי אמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסבה אבל יין לא מהניא ליה הסבה ורבי יוחנן אמר אפילו יין נמי מהניא ליה הסבה מיתיבי [ב]כיצד סדר הסבה אורחין נכנסין ויושבין על גבי ספסלין ועל גבי קתדראות עד שיכנסו כולם הביאו להם מים כל אחד ואחד נוטל ידו אחת בא להם יין כל אחד ואחד מברך לעצמו עלו והסבו ובא להם מים אף על פי שכל אחד ואחד נטל ידו אחת חוזר ונוטל שתי ידיו בא להם יין אף על פי שכל אחד ואחד ברך לעצמו אחד מברך לכולם להאיך לישנא דאמר רב לא שנו אלא פת דבעי הסבה אבל יין לא בעי הסבה קשיא רישא שאני אורחין דדעתייהו למיעקר ולהאיך לישנא דאמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסבה אבל יין לא מהניא ליה הסבה קשיא סיפא [ג]שאני התם דמגו דקא מהניא ליה הסבה לפת מהניא ליה הסבה ליין: בא להם יין בתוך המזון: [ד]שאלו את בן זומא מפני מה אמרו [ה]בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולם אמר להם הואיל ואין בית הבליעה פנוי: והוא אומר על המוגמר כו': מדקתני והוא אומר על המוגמר מכלל דאיכא עדיף מיניה [ו]ואמאי הואיל והוא נטל ידיו [א] תחלה באחרונה מסייע ליה לרב דאמר רב חייא בר אשי [ז]אמר רב [ג]הנוטל ידיו תחלה באחרונה הוא מזומן לברכה [ח]רב ורבי חייא הוו יתבי קמיה דרבי בסעודתא א"ל רבי לרב קום משי ידך חזייה דהוה מרתת אמר ליה רבי חייא [ט]בר פחתי עיין בברכת מזונא קאמר לך: אמר רבי זירא אמר רבא בר ירמיה [י]מאימתי מברכין על הריח משתעלה תמרתו א"ל רבי זירא לרבא בר ירמיה והא לא קא ארח אמר ליה ולטעמיך המוציא לחם מן הארץ דמברך והא לא אכל אלא דעתיה למיכל הכא נמי דעתיה לארוחי אמר רבי חייא בריה דאבא בר נחמני אמר רב חסדא אמר רב ואמרי לה אמר רב חסדא אמר זעירי [יא]כל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים חוץ [יב]ממושק שמן חיה הוא שמברכין עליו בורא מיני בשמים מיתיבי אין מברכין בורא עצי בשמים אלא על אפרסמון של בית רבי ועל אפרסמון של בית קיסר ועל ההדס שבכל מקום תיובתא אמר ליה רב חסדא לרב יצחק האי משחא דאפרסמון מאי מברכין עלויה א"ל הכי אמר רב יהודה בורא שמן ארצנו א"ל בר מיניה דר' יהודה דחביבא ליה ארץ ישראל לכולי עלמא מאי א"ל הכי אמר רבי יוחנן [יג]בורא שמן ערב אמר ר' אדא בר אהבה האי כשרתא מברכין עלויה בורא עצי בשמים אבל משחא כבישא לא ורב כהנא אמר אפילו משחא כבישא אבל משחא טחינא לא נהרדעי אמרי [יד]אפי' משחא טחינא אמר

בל אחד נוטל ידו אחת. מפני [ט]כבוד הברכה ולא דמי לנוטל ידיו לפירות דהוי מגפל כיון שאינו נוטל שתי ידיו[א]: **בא** להם יין וכו'. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר יין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא[ב] שאני הכא כיון שעלו לסבה הוי שוי מקום ולריך לברך[ג]: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי.** וי"מ[ד] כשאומר שברי מורי והם מניחין לאכול כדי לשמוע הברכה ולענות אמן שיהיו פטורים וכן משמע בירושלמי גבי הך בריתא ה"מ בשאומרין אבל בעבול הבית פטור מפני שהכל פוטים אבל בעל הבית תני רבי חייא אף בעל הבית בתוך ביתו ואין נראה לרבינו אלחנן דכיון שתקנו חכמים שיברך כל אחד לעצמו אינו יולא כלל בברכת חבירו וגם שלא תתלוק בין פנוי לשאינו פנוי דאמי למטעי והטוב והמטיב יש מפרש שפוטר לאחרים לבולי עלמא דהכי משמע הטוב לעצמו והמטיב לאחרייני שהם שותים ממנו ורבינו יחיאל היה אומר דלא היא דשייך נמי אין בית הבליעה פנוי ולא פליג בין הטוב ובין ברכת היין[ה] דמשום הא' טעמא הטוב לדידיה ומטיב לאחרייני אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא בפני המטיבין לו כדאמרי' לקמן בפרק הרואה (דף עו:) אמרו לו ילדה אשתך זכר אומר ברוך הטוב והמטיב הטוב לדידיה והמטיב לאשתו אע"ג דאין אשתו אצלו[ו] אבל צריך עיון קצת מהבדלה שאנו מבדילין ועומדים היאך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהבדלה אחרי שאין אנו לא יושבים ולא משוכבין ואמרי' י"ל מתוך שקובעין עצמן כדי לאכול ידי הבדלה קבעי נמי אכולה מילתא ולכך נראה וטוב למבדיל וגם לשומעים שיאנו בשעת הבדלה שאז יהיה נראה כקבע ופוטר אותם: **כל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים.** אע"פ שנשרפו ואין עני בשמים בעין: **ועל** ההדס שבכל מקום. בעל הלכות גדולות לא גריס תיובתא ומשני תנא הדס וכל דלמי ליה כלומר שעיקרו גריס לאפוקי תפוחים ומגושים שאין עיקרן גריס אלא לאכול[ב] ומי שהולך בבית שיש שם בשמים ויש שם מיני בשמים שמריח בהן ומספקא ליה אי ממין עץ אי ממין אדמה הוא יש מפרשים שמברך שהכל נהיה בדברו דעל כולן אם כרך שהכל יצא והכרך רבינו משה מקולי היה אומר שיברך בורא מיני בשמים: **משחא כבישא.** פי' ר"ח שמעון מרבותיו שבושמין שומשמין וורד ועני בשמים זמן מרובה וקולטין השומשמין ריח של בשמים וסוחטים וטוחנים אותם ויש בו ריח של בשמים ומשחא טחינא קרוב לטוחנתו נותנים עליהם עני בשמים ואינו קולט כל כך הריח: שמן

עין משפט
נר מצוה

קבא א מיי' פ"ט מה"ל ברכות הל' יב סמג עשין כז טור או"ח סי' קצד טוש"ע או"ח סימן ריג סעיף ח:
קבב ב מיי' פ"ד מה"ל ברכות הלכה יב סמג עס טוש"ע או"ח סי' קצד סעיף ח:
קבג ג מיי' פ"ז מה"ל ברכות הלכה יב סמג עס טוש"ע או"ח סימן רטז סעיף יב:
קבד ה מיי' עס טוש"ע עס סעיף יג:
קבה ו מיי' עס הל' ט טוש"ע בס סעיף ב:
קבו ז מיי' עס הלכה ג טוש"ע בס סעיף ד:
קבז ח מיי' עס טוש"ע עס סעיף ה:

מוסף רש"י

הואיל ואין בית הבליעה פנוי. לענות אמן אחר ברכה ואינו מתכוין לה לפיכך אינו יוצא בברכת חבירו (מיהדר רש"י סי' קה, הפרדס עמ' קפה) ואם נתכוין יוצא אמן ויצא גדולים (שבת ג: וכמה.) או: כגון של תלמיד חכם (נדרים נט:). **בר פחתי.** כן משמא בכישא. לא בנא בתוך הסעודה קאמר אלא בנא בבא לבריא (לקמן נג.).

רבינו חננאל (המשך)

רשוב ליטול ידיהם הראשון בידם. והני מילי שלא אכלו דבר מזוהם כגון בשר בחמה ועוף אי נמי דגים, אבל אכלו דבר מזוהם, קימא לן לקמן פרק אלו דברים דידים מזוהמות פסולות לברכה. חייה אמר אביי ואמר לו ביקר פחתי פי' בר דברבני כדכתיב) והפחות והסגנים. קום עיין בברכת המזון אמר לך, כלומר, רב נתן לך רשות לברך ברכת המזון, וכיון שתרחץ ידך בתחילה אתה הוא המזומן לברך ברכת המזון. **וברכת** המגמר משתעלה תמרתו, שנתברך, כי הרוח עולה, ואין לאדם ליהנות בעולם הזה בלא ברכה להקב"ה, וכל המצות ברכתן עובר לעשייתן, וכן כל בשמים מברכין ואח"כ מריחין. **כל המגמרות ברכתן בורא עצי בשמים.** חוץ מן המושך שהוא מין חיה, לפיכך אין מברכין עליו אלא מיני בשמים. וכן אלענבר שהוא מין הדגה כיוצא במושק בורא מיני בשמים. וכן כל היוצא בהן שאינו מן העץ. ומוחבינן עלה אין מברכין בורא עצי בשמים אלא על אפרסמון וכול', ומשנינן הדס וכל דדמי לה. וכך הלכה. **מישחא דאפרסמון** פירוש כשרתא עיקרו שמן (ומפנימין) [ומפסמין] אותו במיני בשמים. פירוש שמן כבוש שמענו מרבותינו שכובשים שומשומין וורד ועצי בושם זמן הרבה, וקולט השומשמין הריח שלבשמים וטוחנין אותו ויש בו ריח בשמים. **פירוש מישחא טחינא** קרוב לטחינתו נתן עליהם עצי בושם, מהו התימא כיון דקרוב לטחינתו נתנן בהם לא קלטו, קמשמע לן דבין כשרתא בין מישחא כבישא בין מישחא טחינא כולהו בורא עצי בשמים מברכינן עליהו.

מסורת הש"ס

ו) תוספתא פ"ד ה"ח, ב) תוספתא פ"ד ה"י, ג) רש"ל מ"ז עד בתחלתו, ד) לקמן מז:, ה) [שם], ו) פי' כר גדולים [שבת ג: וסס פרש"י בן גדולים וע' מ"ש לעיל יג:], ז) [וע' מ"ש תוס' ספחים קנו. ד"ה כל שמיטולו כו' ותו' מגילה יח: ד"ה הטעון],

גליון הש"ם

גמ' שאני התם דמגו דקא מהניא ליה הסבה. עי' לעיל דף ל"ט ע"ש ברש"י ד"ה זקנה וכתוס' ד"ה נתן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ותמהי הואיל והוא נעל ידיו בתחלתו) נמחק:

לעזי רש"י

מושב"א. מושק.

מוסף תוספות

א. ואינו אלא לנקיות בעלמא. תוס' ר"י שילאלון. ב. שהוא לפני המזון. רשב"ם. ג. דקיי"ל בעבדי פסחים [קא:] דשנוי מקום צריך לברך. סס. ד. [ל]פרש"י ואין לב המסובין אל המברך אלא בלולע ובענין דעת שומע ומשמיע, ומטעם זה וכו'. תוס' הרא"ש. ה. ואע"ג דהאך ברכה נתקנה דוקא כשאחרים נהנין ממנו כדאמרינן הטוב לדידיה והמטיב לאחרינ. נמוקי"י. ו. [ד]מי לא עסקינן שהיה בעלה נמי במקום אחר אע"ג שלא נפטרה היא בברכתו. סס. ז. ולכך לא מקרו עצי בשמים. תוס' ר"י שילאלון. הא כל המוגמרות שעקרם להריח אפי' לא היו העצים בעין מברכין עליהן עצי בשמים. מאירי.

רבינו חננאל

והוא אומר על המוגמר. פירוש, אריאשא קאי דקתני הסבו מזן הארץ והוא אומר על המוגמר, פירוש הבוצע הוא מברך על המוגמר, ואם הביאו בתוך הסעודה אף על פי שאין דרך ארץ להביא מוגמר על הסעודה אלא לאחר הסעודה, ולא תימא כשם שלאחר הסעודה כל אחד ואחד מברך לעצמו, כך בתוך הסעודה כל אחד מברך לעצמו, אלא בתוך הסעודה אחד מברך לכולן. ומפורש כך בתלמוד ארץ ישראל: ואומר על המוגמר, מה בין מוגמר ליין, מוגמר כולהון מריחין, כלומר כולן נהנין וכולן חייבין לברך. יין כל אחד כשהוא שותה בתוך הסעודה הוא מברך, ואע"ג דאיכא גדול ממנו, כיון שנתנו לו רשות לזה ובוצע, הוא מברך על המוגמר. מסייע ליה לרב דאמר הנוטל ידיו באחרונה תחלה, הוא מזומן לברכת המזון, ואע"ג דאיכא התם גדול ממנו, כבר ניתנה לו רשות. **הנוטל ידיו באחרונה תחלה הוא** מזומן לברכה. כל הגדול קודם אבל הקודם ונטל זריז ומשובח. ומדקאמר תחלה שמע מינה שכולם צריכים ליטול. מן[ן]הא שמעינן שאם רוצים לברך

ידיו לפירות דהוי מגפל כיון שאינו נוטל שתי ידיו[א]:

בא להם יין וכו'. אע"ג דיין שלפני המזון פוטר יין שלאחר המזון כ"ש זה שלפניו הוא[ב] שאני הכא כיון שעלו לסבה הוי שוי מקום ולריך לברך[ג]: **הואיל ואין בית הבליעה פנוי.** וי"מ[ד] כשאומר שברי מורי והם מניחין לאכול כדי לשמוע הברכה ולענות אמן שיהיו פטורים וכן משמע בירושלמי גבי הך בריתא ה"מ בשאומרין אבל בעבול הבית פטור מפני שהכל פוטים אבל בעל הבית תני רבי חייא אף בעל הבית בתוך ביתו ואין נראה לרבינו אלחנן דכיון שתקנו חכמים שיברך כל אחד לעצמו אינו יולא כלל בברכת חבירו וגם שלא תתלוק בין פנוי לשאינו פנוי דאמי למטעי והטוב והמטיב יש מפרש שפוטר לאחרים לבולי עלמא דהכי משמע הטוב לעצמו והמטיב לאחרייני שהם שותים ממנו ורבינו יחיאל היה אומר דלא היא דשייך נמי אין בית הבליעה פנוי ולא פליג בין הטוב ובין ברכת היין[ה] דמשום הא' טעמא הטוב לדידיה ומטיב לאחרייני אינו פוטר אחרים דהא המטיב שייך אפי' שלא בפני המטיבין לו כדאמרי' לקמן בפרק הרואה (דף עו:) אמרו לו ילדה אשתך זכר אומר ברוך הטוב והמטיב הטוב לדידיה והמטיב לאשתו אע"ג דאין אשתו אצלו[ו] אבל צריך עיון קצת מהבדלה שאנו מבדילין ועומדים היאך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהבדלה אחרי שאין אנו לא יושבים ולא משוכבין ואמרי' י"ל מתוך שקובעין עצמן כדי לאכול ידי הבדלה קבעי נמי אכולה מילתא ולכך נראה וטוב למבדיל וגם לשומעים שיאנו בשעת הבדלה שאז יהיה נראה כקבע ופוטר אותם: **כל המוגמרות מברכין עליהן בורא עצי בשמים.** אע"פ שנשרפו ואין עני בשמים בעין: **ועל** ההדס שבכל מקום. בעל הלכות גדולות לא גריס תיובתא ומשני תנא הדס וכל דלמי ליה כלומר שעיקרו גריס לאפוקי תפוחים ומגושים שאין עיקרן גריס אלא לאכול[ב] ומי שהולך בבית שיש שם בשמים ויש שם מיני בשמים שמריח בהן ומספקא ליה אי ממין עץ אי ממין אדמה הוא יש מפרשים שמברך שהכל נהיה בדברו דעל כולן אם כרך שהכל יצא והכרך רבינו משה מקולי היה אומר שיברך בורא מיני בשמים: **משחא כבישא.** פי' ר"ח שמעון מרבותיו שבושמין שומשמין וורד ועני בשמים זמן מרובה וקולטין השומשמין ריח של בשמים וסוחטים וטוחנים אותם ויש בו ריח של בשמים ומשחא טחינא קרוב לטוחנתו נותנים עליהם עני בשמים ואינו קולט כל כך הריח: שמן

שמן והדם. הלי שמן להריח הוא דלי להעביר הזוהמא הא אמרינן בפרק אלו דברים (לקמן נג.) דלין מברכין עליו: **הכי אמר רבא הלכתא כבית הלל ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא דקא עביד.** כך כתוב בספרים שלנו ובפירוש רש"י אבל רב אלפס פסק כרבא משמע שלא היה גורס בספרו ולא היא וכו':

[ט] **האי מאן דמורח באתרוגא וחבוש' מברך וכו'.** ולוקא כשמריח בהם אבל אם בא לאכול מהם אין לברך ברכת ריח כי אם ברכת אכילה: בתוספות

אמר רב גידל אמר רב האי [א]סמלק מברכין עלויה בורא עצי בשמים אמר רב חננאל אמר רב הני [2]חלפי דימא מברכין עלייהו בורא עצי בשמים אמר מר זוטרא מאי קראה [1]והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ [ו](רב משרשיא אמר) האי [2]נרקום דגוניתא מברכין עלויה בורא עצי בשמים דדברא בורא עשבי בשמים אמר רב ששת הני [3]סיגלי מברכין עלייהו בורא עשבי בשמים אמר מר זוטרא [ה]האי מאן דמורח באתרוגא או בחבושא אומר ברוך שנתן ריח טוב בפירות אמר רב יהודה [ז]האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב [3]מנין שמברכין על הריח שנאמר [2]כל הנשמה תהלל יה איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב עתידים [ח]בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון שנאמר [3]ילבו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון: ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מאי דכתיב [4]את הכל עשה יפה בעתו מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקב"ה אומנתו בפניו אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי תלה ליה קורא לדבר אחר [ט]ואיהו דידיה עביד ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבוקה כשנים וירח כשלשה איבעיא להו אבוקה כשנים בהדי דידיה או דילמא אבוקה כשנים לבר מדידיה ת"ש וירח כשלשה אי אמרת בשלמא בהדי דידיה שפיר אלא אי אמרת לבר מדידיה ארבעה למה לי והאמר מר לאחד נראה ומזיק לשנים נראה ואינו מזיק לשלשה אינו נראה כל עיקר אלא לאו שמע מינה אבוקה כשנים בהדי דידיה שמע מינה: [י]ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש [יא]ואל ילבין פני חברו ברבים מנלן מתמר שנאמר [5]היא מוצאת וגו': ת"ר הביאו לפניו שמן והדם ב"ש אומרים מברך על השמן ואח"כ מברך על ההדם וב"ה אומרים [ב]מברך על ההדם ואח"כ מברך על השמן אמר ר"ג אני אכריע שמן זכינו לריחו וזכינו לסיכתו הדם לריחו לא זכינו לסיכתו לא זכינו [יב]א"ר יוחנן הלכה כדברי המכריע רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה דרב איקא אייתו לקמייהו שמן והדם שקל רב פפא בריך אהדם ברישא והדר בריך אשמן אמר ליה לא סבר לה מר הלכה כדברי המכריע אמר ליה הכי אמר רבא [יג] הלכה כב"ה [יד]ולא היא [א] [טו]לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד ת"ר [טז]הביאו לפניהם שמן ויין ב"ש אומרים אוחז השמן בימינו ואת היין בשמאלו מברך על השמן וחוזר ומברך על היין ב"ה אומרים [יז]אוחז את היין בימינו ואת השמן בשמאלו מברך על היין וחוזר ומברך על השמן וטחו בראש השמש ואם שמש ת"ח הוא טחו בכותל מפני שגנאי לתלמיד חכם לצאת לשוק כשהוא מבושם ת"ר ששה דברים גנאי לו לתלמיד חכם אל יצא כשהוא מבושם [יח]לשוק [יט]ואל יצא יחידי בלילה ואל יצא במנעלים הממולאים ואל יספר עם אשה בשוק ואל יסב בחבורה של עמי הארץ ואל יכנס באחרונה לבית המדרש ויש אומרים אף לא יפסיע פסיעה גסה ואל יהלך בקומה זקופה [כ]אל יצא כשהוא מבושם לשוק א"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן במקום שחשודים על משכב זכור אמר רב ששת לא אמרן אלא בבגדו אבל בגופו זיעה מעברא ליה אמר רב פפא [כא]ושערו כבגדו דמי ואמרי לה כגופו דמי [כב]ואל יצא יחידי בלילה משום חשדא ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידנא אבל קביע ליה עידנא מידע ידיע דלעידניה קא אזיל [כג]ואל יצא במנעלים הממולאים מסייע ליה לרבי חייא בר אבא [כד]דאמר ר' חייא בר אבא גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים הממולאים איני והא ר' חייא בר אבא נפיק אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי ולא אמרן אלא בפנתא אבל בגילדא לית לן בה ובפנתא [כה] לא אמרן אלא באורחא אבל בביתא לית לן [כו]בה ולא אמרן אלא בימות החמה אבל בימות הגשמים לית לן בה [כז]ואל יספר עם אשה בשוק אמר רב חסדא ואפילו היא אשתו תניא נמי הכי אפילו היא אשתו ואפילו היא בתו ואפילו היא אחותו לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו [כח]ואל יסב בחבורה של עמי הארץ מאי טעמא דילמא אתי לאמשוכי בתרייהו [כט]ואל יכנס אחרונה לבית המדרש משום דקרו ליה [ל]פושע וי"א [לא]אף לא יפסיע פסיעה גסה דאמר מר [לב]פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם מאי תקנתיה להדריה בקדושא דבי שמשי [לג]ואל יהלך בקומה זקופה דאמר מר [לד] המהלך בקומה זקופה אפילו ארבע אמות כאילו דוחק רגלי שכינה דכתיב [לה]מלא כל הארץ כבודו: מתני'

סמלק. יסמי"ן קורין לו בלשון ישמעאל [מ]והוא מין עשב שיש בו שלש שורות של עלין זו למעלה מזו ושלשה עלין לכל שורה: **חלפי דימא.** בושם שקורין אספי"ג והוא שבולת נרד ועשוי כעין גבעולי פשתן [נ] דאסכמן גבעולין דאיקרי עץ: **נרקום.** מבלגת הסרון בה"ג: **דגוניתא.** הגדל בגיגה: **סיגלי.** ויול"ש בלע"ז: **תבושין.** קולוניי"ש בלע"ז: **להפגאום.** ליהנות: **לבנון.** שמריחין עליו ופרחין: **יפה לו אומנתו.** ואפי' בזרסי נאה לו אומנותו בעיניו ועשה הקדוש ב"ה כן שלא יחסר העולם אומנות: **קורא.** הגדל בדקל תלה אותו לחזיר והוא יגלגלנו בכשפה שזו היא אומנותו: **אבוקה.** כשני בני אדם. לענין היולא בלילה דאמר מרע [מא] אל יצא אדם יחידי בלילה: **וירח כשלשה.** ויש חלוק בין שיש לשלשה לדלקמן: **לאחד נראה.** השד ומזיקו: **היא מוצאת והיא שלחה וגו'.** ואילו בהדיא לא אמרה אלו הסקיפנים של יהודה הם ולו אני הרה אלא לאיש אשר אלה לו אנכי הרה אם יודה יודה ואם לאו אשרף ולא אלבין פניו: **שמן והדם.** בסוף הסעודה שמן לסוך ידיו להעביר זוהמת המולכלים והדם להריח כמו שאמרנו: **אני אכריע.** לגד בית שמאי: **וזינו לריחו ולסיכתו.** כגון משחא כביסא [מב] הלכך שמן עדיף: **ולא היא.** לא אמר רבא הלכתא כב"ה אלא רב פפא אסקיף לפי שטעה והשמיט עצמו בכך: **שמן ויין.** זהו יין שלאחר המזון ואין זה כוס של ברכה: **חוזר ומברך על היין.** כגון בחול שאין היין קבוע ואין היין שלבני המזון פוטרו: [מג]**שמן בימינו.** לפי שעליו מברך תחלה: **מברך על השמן.** [מד]בורא שמן ערבי [מה]: **וטחו בראש השמש.** כדי שלא יצא בידיו מבושמות בשוק שגנאי הוא לתלמיד חכם: **שחשודים על משכב זכור.** מבשמין עצמם כדי שיתאוו להם: **ושערו כבגדו דמי.** דלא שכיח ביה זיעה: **ואמרי לה כגופו.** דשכיח ביה זיעה: **משום חשדא.** של זנות: **דלא קביע ליה עידנא.** שלא קבעו לו רבו קביעות ללמדו בלילה: **כפנתא.** אפפייר"ל בלע"ז שעל גבי הרגל: **גילדא.** עקב שקורין שול"ל: **בימות הגשמים.** הטיט מכסהו: **אפי' היא ושמשן.** שאין הכל מכירין בה ומוסדין אותו: **דקרו ליה פושע.** מתעצל: **בקדושא דבי שמשי.** שאותה כוס של קידוש בשבת בלילה: מתני'

מסורת הש"ס

[מ] [נ"ל אמר רב משרשיא], [נ] [נ"ל ג' מחרי ישראל שלא טעמו טעם חטא וכו' ע"ר], [נא] [ני' הסיבון והוא לדידיה חול ע"פ ערך קבן], [נב] ב"מ נט. כתובות סז: סוטה י:, [נג] [ע' תוספות אסתרים כח. ד"ה אין ומו' ב"ק קנו. ד"ה הכתבה], [נד] [ז"ל רמ"א משלטו ס"ס ס' כב פפא מקבלת בעבשיה פליג על ר' יוחנן ולא מתמה קשופא הוא דאמר לאשתמוטי אלא ממלת מסרדות ואלה הגדולה בהנו ולי לאו דקים ליה דהכי הלכתא לא עביד עובדא בנפשיה והכי קי"ל בכל דוכתא מעשה רב], [נה] [תוס' פ"ה ה"ל], [נו] [מ"ד ד"ל זעוק ע"ו], [נז] [ע' תוליין בא. אסתים קיב:], [נח] [ע' תוס' תענית י: ד"ה קשופה], [נט] [אסתים קיב:], [נ] [ע"ל], [נא] [ז"ל אמן ד"ה מבכר לאמר], [נב] [ז"ל אמר רב משרשיא], [נג] [ע"ל], [נד] [ע"ל], [נה] [ע"ל], [נו] [ע"ל], [נז] [ע"ל], [נח] [ע"ל], [נט] [ע"ל], [ס] [ע"ל], [סא] [ע"ל], [סב] [ע"ל], [סג] [ע"ל], [סד] [ע"ל], [סה] [ע"ל], [סו] [ע"ל], [סז] [ע"ל], [סח] [ע"ל], [סט] [ע"ל], [ע] [ע"ל], [עא] [ע"ל], [עב] [ע"ל], [עג] [ע"ל], [עד] [ע"ל], [עה] [ע"ל], [עו] [ע"ל], [עז] [ע"ל], [עח] [ע"ל], [עט] [ע"ל], [פ] [ע"ל], [פא] [ע"ל], [פב] [ע"ל], [פג] [ע"ל], [פד] [ע"ל], [פה] [ע"ל], [פו] [ע"ל], [פז] [ע"ל], [פח] [ע"ל], [פט] [ע"ל], [צ] [ע"ל], [צא] [ע"ל], [צב] [ע"ל], [צג] [ע"ל], [צד] [ע"ל], [צה] [ע"ל], [צו] [ע"ל], [צז] [ע"ל], [צח] [ע"ל], [צט] [ע"ל], [ק] [ע"ל], [קא] [ע"ל], [קב] [ע"ל], [קג] [ע"ל], [קד] [ע"ל], [קה] [ע"ל], [קו] [ע"ל], [קז] [ע"ל], [קח] [ע"ל], [קט] [ע"ל], [ר] [ע"ל], [רא] [ע"ל], [רב] [ע"ל], [רג] [ע"ל], [רד] [ע"ל], [רה] [ע"ל], [רו] [ע"ל], [רז] [ע"ל], [רח] [ע"ל], [רט] [ע"ל], [ש] [ע"ל], [שא] [ע"ל], [שב] [ע"ל], [שג] [ע"ל], [שד] [ע"ל], [שה] [ע"ל], [שו] [ע"ל], [שז] [ע"ל], [שח] [ע"ל], [שט] [ע"ל], [ת] [ע"ל], [תא] [ע"ל], [תב] [ע"ל], [תג] [ע"ל], [תד] [ע"ל], [תה] [ע"ל], [תו] [ע"ל], [תז] [ע"ל], [תח] [ע"ל], [תט] [ע"ל], [י] [ע"ל], [יא] [ע"ל], [יב] [ע"ל], [יג] [ע"ל], [יד] [ע"ל], [טו] [ע"ל], [טז] [ע"ל], [יז] [ע"ל], [יח] [ע"ל], [יט] [ע"ל], [כ] [ע"ל], [כא] [ע"ל], [כב] [ע"ל], [כג] [ע"ל], [כד] [ע"ל], [כה] [ע"ל], [כו] [ע"ל], [כז] [ע"ל], [כח] [ע"ל], [כט] [ע"ל], [ל] [ע"ל], [לא] [ע"ל], [לב] [ע"ל], [לג] [ע"ל], [לד] [ע"ל], [לה] [ע"ל], [לו] [ע"ל], [לז] [ע"ל], [לח] [ע"ל], [לט] [ע"ל], [מ] [ע"ל], [מא] [ע"ל], [מב] [ע"ל], [מג] [ע"ל], [מד] [ע"ל], [מה] [ע"ל], [מו] [ע"ל], [מז] [ע"ל], [מח] [ע"ל], [מט] [ע"ל], [נ] [ע"ל], [נא] [ע"ל], [נב] [ע"ל

מתני' מליח. כל דבר מלוח: **גמ' פירות גוסר.** פירות אלה יש כגרת חשוובים מן הפת: **זיונא.** משמע מידי דבר אכילה: **מזונא.** דבר הסועד: **דשריך דודא מאפופיס.** שהזוג מחליק ממלאו. ממון לחלת פניס בשרו מחליק: **עד דמריד.** דעתו מטרפת: **באוכלי** פירות גנוסר שנו. שהמליח עיקר שהוא בא להשיב הלב שנמלא מפני מתיקות הפירות והפת שלאחריו טפל ואינו בא אלא בשביל המליח וא"ל דמיירי שלא אכל הפירות בלחוד מעמד על הפירות ולפנות כולהו א"ל אכל הפירות בלחוד מעמד

מתני' [א]הביאו לפניו מליח [ב] תחלה ופת עמו מברך על המליח ופוטר את הפת שהפת טפלה לו [ג]זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה: **גמ'** ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת טפלה אמר רב אחא בריה דרב עוירא אמר רב אשי באוכלי פירות גנוסר שנו [ד]אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן למיכל פירות גנוסר כי הוינן בי מאה מנקטינן ליה לכל חד וחד עשרה עשרה וכי הוינן בי עשרה מנקטינן ליה כל חד וחד מאה מאה וכל מאה מינייהו [ה]הוה מחזיק להו צנא בר תלתא סאוי [ו]ואכיל להו ומשתבע דלא טעים זיונא זיונא ס"ד אלא אימא מזונא רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה ורב אמי ורב אסי הוו אכלי עד דנתור מזייהו רשב"ל הוה אכיל עד דמריד ואמר להו רבי יוחנן לדבי נשיאה והוה משדר ליה רבי יהודה נשיאה באלושי אבתריה ומייתי ליה לביתיה כי אתא רב דימי אמר עיר אחת היתה לו לינאי המלך בהר המלך שהיו מוציאים ממנה ששים רבוא ספלי טרית לקוצצי תאנים מע"ש לע"ש כי אתא רבין אמר אילן אחד היה לו לינאי המלך בהר המלך שהיו מורידים ממנו ארבעים סאה גוזלות משלש בריכות בחדש כי אתא ר' יצחק אמר עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופנית שמה שהיו בה שמנים זוגות אחים כהנים נשואים לשמנים זוגות אחיות כהנות ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא אשכחו בר מבנתיה דרב חסדא דהוו נסיבן לרמי בר חמא ולמר עוקבא בר חמא ואע"ג דאינהי הוו כהנתא אינהו לא הוו כהני אמר רב כל סעודה שאין בה מלח אינה סעודה אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל סעודה שאין בה [ז]שריף אינה סעודה:

מתני' אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך אחריהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכ"א ברכה אחת [ח](מעין שלש) ר"ע אומר אפי' אכל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות [ט]השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו ר' טרפון אומר [י]בורא נפשות רבות וחסרונן: **גמ'** מ"ט דר"ג דכתיב [יא]ארץ חטה ושעורה וגו' וכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' וכתיב [יב]ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך ורבנן ארץ הפסיק הענין ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין ההוא מבעי ליה [יג]למעוטי הכוסס את החטה א"ר יעקב בר אידי א"ר חנינא [יד]כל שהוא מחמשת המינין בתחלה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינין בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש א"ל אבי לרב דימי מאי ניהו [א] ברכה אחת מעין שלש א"ל [ב]אפירי דעץ על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה [ג]ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל דחמשת המינין על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו' וחותם על הארץ ועל המחיה מיחתם במאי חתים כי אתא [ד] רב דימי אמר רב חתים בר"ח ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים הכא מאי רב חסדא אמר על הארץ ועל פירותיה ור' יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות א"ר עמרם [ה]ולא פליגי הא לן והא להו מתקיף לה ר"נ בר יצחק אינהו אכלי ואנן מברכין [ו]אלא איפוך רב חסדא אמר על הארץ ועל הפירות ר' יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה אמר

מתני' מליח. כל דבר מלוח: **גמ'** פירות גוסר. פירות אלה יש כגרת חשוובים מן הפת: **זיונא.** משמע מידי דבר אכילה: **מזונא.** דבר הסועד: **דשריך דודא מאפופיס.** שהזוג מחליק ממלאו. ממון לחלת פניס בשרו מחליק: **עד דמריד.** דעתו מטרפת: **נאלוסי.** חולנוסי בני אדם: **ספלי טרית.** ספלים מלאים תחיכות דג תחון שקורים עוונ"ל: **לקוצצי תאנים.** למאכל פועלים שקוצים תאנים והיו מרוחים עד שכל אלו צריכין להם למאכל: **בריכות.** קוביי"ש בלע"ז: **משלש בריכות בחדש.** ג' פעמים בחדש מוריחים ממנו כך: **שמנים וזוגות אחים.** שנים שנים אחים היו כולם וכן נשותיהם: **שריף.** תבשיל לח שיש בו מרק כמו שורפה חיה [ט]: **מתני' מברך אחריהם ג' ברכות.** ר"ג לטעמיה דאמר לעיל בפירקין (דף ו:) כל שהוא מז' המינים מברך אחריו ג' ברכות: **אפילו אכל שלק.** של ירק: **והוא מזונו.** שסמך עליו למזון: **והסרונן.** לרבי קפוקן: **גמ' וברכה.** אכולהו קאי וכהוה קרא ג' ברכות רמיזי כדאמרינן בפרק שלשה שאכלו (לקמן דף מח:): **ארץ הפסיק הענין.** ולא קאי וברכה אלא אלחם דסמיך ליה: **ור"ג הוה.** הפסקה לפרושי חטה דכתיב בקרא קמא אתא ולמעוטי שאם הסקה כמות שהיא אין זו בכלל ברכה אא"כ עשאה לחם: **חמשה המינים.** כולם מין דגן חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון. כוסמין מין חטה שבולת שועל ושיפון מין שעורה: **מברך עליו ג"מ מזונות.** אם עשאו תבשיל: **כל שהוא מז' המינים.** משאר ז' המינים האמורים בפסוק ואינו מין דגן: **אפרי דעץ על העץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה טובה ורחבה.** אתרוייהו קאי כולה עד סופה: **רב חתים בר"ח ברוך.** לע"ג דדמיא לתרתי: **מקש מאי.** מי מתחמינן בתרתי כהאי גוונא כגון על הארץ ועל הפירות ולא הוא חתימה בשתים ממש דמתפרש לה בפרק שלשה שאכלו (לקמן דף מט.): **הא לן והא להו.** רב חסדא מבבל ובבבל חתמי על הארץ ועל פירותיה ור' יוחנן מארץ ישראל והתם חתמי על הפירות: **ואנן מברכינן.** על פירותיה אארץ ישראל לחודה קאי ואנן לא אלינן מייתיהו ומברכיס עלייהו: קופלא

רבות וחסרונן: **גמ'** מ"ט דר"ג דכתיב [יא]ארץ חטה ושעורה וגו' וכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' וכתיב [יב]ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך ורבנן ארץ הפסיק הענין ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין ההוא מבעי ליה [יג]למעוטי הכוסס את החטה א"ר יעקב בר אידי א"ר חנינא [יד]כל שהוא מחמשת המינין בתחלה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינין בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש א"ל אבי לרב דימי מאי ניהו [א] ברכה אחת מעין שלש א"ל [ב]אפירי דעץ על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך ועל מזבחך ותבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו והעלנו לתוכה [ג]ושמחנו בה כי אתה טוב ומטיב לכל דחמשת המינין על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה כו' וחותם על הארץ ועל המחיה מיחתם במאי חתים כי אתא [ד] רב דימי אמר רב חתים בר"ח ברוך מקדש ישראל וראשי חדשים הכא מאי רב חסדא אמר על הארץ ועל פרי העץ ועל פרי הפירות ור' יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות א"ר עמרם [ה]ולא פליגי הא לן והא להו מתקיף לה ר"נ בר יצחק אינהו אכלי ואנן מברכין [ו]אלא איפוך רב חסדא אמר על הארץ ועל הפירות ר' יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה

מסורת הש"ס

ה) לעיל לה: מא., ו) עירובין נ., ז) ל"ל לא הוה כש"ל, ד) ומכיל לה לאלוהו בל"ל רש"ל, ט) [ל"ל שנמנעו עכוון], ו) ס"ל ל"ב, ז) עירובין יד., ח) [ע' תוס' לעיל ט. ד"ה בורא ותוס' לקמן מה. ל"ה ר"יען], ט) [ומתחנו בכגיעה כי אתם ה' טוב וכו'], י) שבת ט: יומא כא.: ביצה ה. תענ' ד: קדושין כט: סוכה מח. [לעיל ה: ביצה יד: סוכה לו. ב"מ קז. ב"ב קמז.], יא) [ע"ז כט:].

תורה אור השלם

1. אֶרֶץ חִטָּה וְשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תֶחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בַרְזֶל וּמֵהֲרָרֶיהָ תֶּחְצֹב נְחֹשֶׁת: דברים ח ח-ט
2. וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹקֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: דברים ח י

הגהות הב"ח

(ה) במשנה מלים בתחלה:

גליון הש"ם

גמ' למעוטי הכוסס את החטה. ע' לעיל ל"ז ע"א תוס' ד"ה הכוסס:

הגהות הגר"א

[א] מאי ניהו ברכה ה' מעין ג'. כ"כ מ"ל דחמשת מינים על המחיה ועל הכלכלה כי' עד טוב ומטיב לכל ומחוסס על הארץ ועל המחיה אפילו דעץ על העץ ועל פרי העץ. דחמשה על הגפן ועל פרי הגפן. מיתחם במאי חתים רב חסדא אמר כו'. כן הוא גי' רי"ף ורא"ש ולגי' אלנו ל"ש למה לא אמר מה' מינים: [ב] שם (כי אתא רב דימי ל"ל חתים בר"ח כרוך מקדש דאעל"ל וכ"מ הכא מאי: תפ"ה:

לעזי רש"י

טוריני"א. טונה. קוביא"ש [קובידי"ש]. לחקה.

מוסף רש"י

פירות גינוסר. אלן יש כגרת ופירותיה מתוקין (עדובין ל.), צנא. סל (חולין נז.), דלא טעים זיונא. לא אכלתי לשונא ועניין אני רעב (שם). מזייהו. שנמרחתיהם (מגילה סז. ועוד), ברכה אחת מעין שלש. לומר אחת היא שהיא דומה ודומה לשלש ברכות דברכת המזון שהיא דאורייתא כדאמרינן (לקמן מח:) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, זו ברכת הזן, דקא אתאכלת ושבעת דלעיל, לומר אתאכלתך ואשביעתך בריכה, על הארץ הטובה זו ברכת הארץ, אשר נתן לך זו טובה ורוחבה, הטוב והמטיב ביצה ומקשה אלינו אם אכל לא אכלתם מיני דגן, והני אלתא אלתם מיני, דהתיב דעל הארץ ועל הפירות אכלי ואנן מברכין בא אחיה אף ברכה אחריו ברוא נפשות רבות, ולא נשיגה דאמרינן בגמ' נדה (נא.): יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו, ואמרינן לאמוני מאי, והיינו בא ולבא בפא דאמרינן אמא מ' ולא אמרינן ולר' טרפון דאמיינ אמא מ' אלא אמרינן אמא מ' אלא אמרינן אמא מ' אלא אמרינן